

Sygn. akt IX Ca 56/15

POSTANOWIENIE

Dnia 20 sierpnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Bożena Charukiewicz (spr.)
Sędziowie:	SO Mirosław Wieczorkiewicz SO Renata Bandosz
Protokolant:	prac. sąd. Magdalena Kufel

po rozpoznaniu w dniu 20 sierpnia 2015 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z wniosku L. R.

z udziałem R. P., A. S. i E. Z.

o zmianę stwierdzenia nabycia spadku

na skutek apelacji wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Rejonowego w Szczytnie VI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego z siedzibą w Piszcu z dnia 9 września 2014 r., sygn. akt VI Ns 216/14,

p o s t a n a w i a :

I. oddalić apelację,

II. stwierdzić, że wnioskodawczynie i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

Sygn. akt IX Ca 56/15

UZASADNIENIE

Wnioskodawczynie L. R. wniosła o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po swoim bracie S. G., zmarłym 16 kwietnia 2011 roku w W., ostatnio stale zamieszkałym w P. i orzeczenie, że spadek, na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 6 listopada 2010 roku, w całości nabyła wnioskodawczynie.

W uzasadnieniu wskazała, że podczas ponownego porządkowania osobistych rzeczy zmarłego, w tym torby z lekarskami, przypadkowo znalazła testament spadkodawcy. Wskazała, że do kręgu spadkobierców ustawowych należą siostry zmarłego: wnioskodawczynie oraz R. P. i A. S..

Uczestniczki postępowania R. P. i A. S. wniosły o oddalenie wniosku. Zakwestionowały własnoręczne sporządzenie przez spadkodawcę pisma, które przedłożone zostało przez wnioskodawczynię.

Sąd Rejonowy w Szczytnie VI Zamiejskowy Wydział Cywilny z siedzibą w Pieszku postanowieniem z dnia 27 sierpnia 2013 roku, sygn. akt VI Ns 296/13 oddalił wniosek L. R..

W ocenie Sądu Rejonowego wnioskodawczyni nie mogła żądać wzruszenia prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku powołując się na znaleziony przypadkowo w rzeczach spadkodawcy testament własnoręczny, gdyż pismo przez nią przedłożone nie było testamentem. Sąd I instancji podkreślił, iż dokument przedłożony przez wnioskodawczynię nie zawiera rozrządzeń testamentowych. Jego treść jest bardzo nieprecyzyjna i budzi szereg wątpliwości. Spadkodawca nie wskazał w sposób wyraźny i nie budzący wątpliwości spadkobierców, a więc osób, które mają otrzymać po nim określone korzyści, ani nie wskazał rodzaju i zakresu tych korzyści.

W wyniku apelacji wnioskodawczyni Sąd Okręgowy orzeczeniem z dnia 6 maja 2014 r. uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Zdaniem Sądu Okręgowego ocena ważności testamentu musi być poprzedzona jego otwarciem i ogłoszeniem. Do dokonania tych czynności wystarczające jest prawdopodobieństwo, iż przedłożony dokument został napisany przez spadkodawcę, oznaczony jego podpisem, zawiera datę oraz miejsce jego sporządzenia, odnośni się wprost do posiadanego przez spadkodawcę majątku, a także osoby lub osób na rzecz których ma nastąpić przysporzenie. Sąd Okręgowy polecił by przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy dokonał otwarcia i ogłoszenia złożonego testamentu, a następnie rozstrzygnął czy zawarte w nim stwierdzenia stanowią zapis, czy powołują do całości majątku jakąś jedną określoną osobę, czy też kilka osób zostało powołanych do dziedziczenia. Ponadto Sąd powinien rozważyć czy zachodzi potrzeba wezwania do udziału w sprawie osoby o imieniu E., wskazanej w tym piśmie.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy postanowił oddalić wniosek o zmianę postanowienia i odstąpić od obciążania wnioskodawczyni na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Szczytnie kosztami postępowania, od uiszczenia których wnioskodawczyni została zwolniona.

Sąd Rejonowy ustalił, że spadkodawca S. G. zmarł 16 kwietnia 2011 roku w W.. Przed śmiercią stale zamieszkiwał w P.. W chwili śmierci był bezdzietnym kawalerem. Miał trzy siostry: L. R., R. P. i A. S.. W dacie śmierci rodzice spadkodawcy nie żyli. Nikt spadku nie odrzucił, nie zrzekał się dziedziczenia, ani nie został uznany za niegodnego dziedziczenia.

Prawomocnym postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2012 roku wydanym w sprawie o sygn. akt I Ns 468/11 Sąd Rejonowy w Pieszku stwierdził, iż spadek po S. G. na podstawie ustawy nabyły siostry: L. R. w 1/3 części, A. S. w 1/3 części oraz R. P. w 1/3 części.

W ocenie Sądu Rejonowego złożony przez wnioskodawczynię dokument nie może być uznany za ważny testament własnoręczny S. G., gdyż nie zawiera rozporządzeń testamentowych. Spadkodawca nie wskazał w sposób wyraźny i nie budzący wątpliwości spadkobierców, to jest osób które mają otrzymać po nim określone korzyści oraz nie wskazał wielkości udziałów w spadku, które miały by przyspaść osobom dziedziczącym. Z pisma spadkodawcy w żaden sposób nie wynika, aby do dziedziczenia została powołana spadkodawczyni L. R.. Pomimo użytego przez spadkodawcę zwrotu „siostry” nie wynika, aby osobie tej przypadła jakakolwiek korzyść. Nadto, trudno zinterpretować zwrot „Niech E. weźmie sobie, co będzie chciała. Oprócz długów nie mam nic”. Nie wynika z niego powołanie do spadku ani dla osoby o imieniu E., ani dla wnioskodawczyni.

Wnioskodawczyni w apelacji zarzuciła postanowieniu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 948 § 1 i 2 k.p.c., poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji wydanie orzeczenia w sprawie z pominięciem zasady poszanowania ostatniej woli spadkodawcy;

2. błędną ocenę dokumentu sporządzonego własnoręcznie przez K. G. i w konsekwencji błędne ustalenie, że dokument sporządzony przez S. G. – załączony do wniosku – nie jest ważnym testamentem spadkodawcy, podczas gdy z analizy treści i formy tego dokumentu wynika, iż dokument ten zawiera ostateczną wolę spadkodawcy oraz wszystkie prawem przewidziane cechy niezbędne testamentu;

3. naruszenie przepisów postępowania, a w szczególności art. 217 § 2 i 3 i art. 386 § 6 k.p.c. przez bezpodstawne oddalenie wniosków dowodowych wnioskodawczyni pomimo wskazań Sądu Okręgowego w Olsztynie w sprawie IX Ca 58/14 zawartych w uzasadnieniu postanowienia z 6 maja 2014 r., co do konieczności przeprowadzenia dowodów na okoliczność konkretyzacji osób powołanych testamentem do dziedziczenia.

Wskazując na powyższe zarzuty wnioskodawczyni domagała się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie wniosła o zmianę postanowienia poprzez zmianę postanowienia Sądu Rejonowego w Pieszem z dnia 26 kwietnia 2012 r. w sprawie I Ns 468/11 i stwierdzenie, że spadek po S. G. zmarłym dnia 16 kwietnia 2011 r. w W. ostatecznie stałe zamieszkałym w P. na podstawie testamentu nabyła wnioskodawczyni L. R. w całości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że zgodnie z art. 382 k.p.c., sąd II instancji ma nie tylko uprawnienie, ale wręcz obowiązek rozważenia na nowo całego zebranego w sprawie materiału oraz dokonania własnej, samodzielnej i swobodnej oceny, w tym oceny zgromadzonych dowodów (uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1998 r., II CKN 704/97 - SIP Lex). Sąd II instancji nie ogranicza się zatem tylko do kontroli sądu I instancji, lecz bada ponownie całą sprawę, a rozważając wyniki postępowania przed sądem I instancji, władny jest ocenić je samoistnie. Postępowanie apelacyjne jest więc przedłużeniem postępowania przeprowadzonego przez pierwszą instancję, co oznacza, że nie toczy się ono na nowo.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwolił Sądowi II instancji rozpoznającemu apelację na stwierdzenie, że dokonane przez Sąd Rejonowy ustalenia stanu faktycznego stanowiące podstawę wydania zaskarżonego postanowienia były prawidłowe. Sąd I instancji właściwie ocenił zebrany materiał dowodowy, kierując się przy tym zasadami logiki. Dokonał także prawidłowej oceny merytorycznej zgłoszonego wniosku o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku.

Wbrew zarzutom wnioskodawczyni Sąd Rejonowy nie naruszył art. 386 § 6 k.p.c. Przepis ten stanowi, że ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. W uzasadnieniu postanowienia z dnia 6 maja 2014 r. (sygn. akt IX Ca 58/14) Sąd Okręgowy wskazał, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy będzie musiał przede wszystkim dokonać otwarcia i ogłoszenia złożonego testamentu, a następnie rozstrzygnąć czy zawarte w nim stwierdzenia stanowią zapis, czy powołują do całości majątku jakąś jedną określoną osobę, czy też kilka osób oraz zbadać przesłanki formalne i merytoryczne przedłożonego pisma. Ponadto Sąd powinien rozważyć czy zachodzi potrzeba wezwania do udziału w sprawie osoby o imieniu E., wskazanej w rzeczonym piśmie.

Na rozprawie w dniu 9 września 2014 r. Sąd Rejonowy otworzył i ogłosił testament oraz rozstrzygnął, że zawarte w nim twierdzenia nie stanowią zapisu, nie powołują również do całości spadku określonej osoby. Sąd Rejonowy zbadał również przesłanki formalne i merytoryczne przedłożonego pisma.

W szczególności, wbrew twierdzeniom skarżącej, Sąd Okręgowy, nie nakazał przeprowadzenia Sądowi Rejonowemu postępowania dowodowego zmierzającego do ustalenia rzeczywistej woli spadkodawcy zgodnie z art. 948 k.p.c. Przepis ten stanowi, że testament należy tak tłumaczyć, ażeby zapewnić możliwe najpełniejsze urzeczywistnienie

woli spadkodawcy. Jeżeli testament może być tłumaczony rozmaicie, należy przyjąć taką wykładnię, która pozwala utrzymać rozporządzenia spadkodawcy w mocy i nadać mu rozsądną treść.

Zaznaczyć należy, iż art. 948 k.c. jako dotyczący wykładni testamentu, sąd stosuje i dokonuje wykładni tego przepisu, gdy ma do czynienia z testamentem, a nie z innego rodzaju dokumentem (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2001 r., II CKN 721/99).

Skoro z ustaleń Sądu Rejonowego wynika, iż przedłożony przez wnioskodawczynię dokument nie stanowi testamentu, Sąd nie był obowiązany do stosowania art. 948 k.c. i dokonywania wykładni zawartych w tym piśmie oświadczeń. W konsekwencji również zbędne było odwoływanie się do postępowania dowodowego celem ustalenia rzeczywistej woli zmarłego zawartej w przedmiotowym dokumencie. Z tego względu nie były zasadne zarzuty naruszenia przez Sąd I instancji art. 217 § 2 i 3 k.p.c.

Przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków nie było zasadne również na okoliczność ustalenia czy przedłożony przez wnioskodawczynię dokument stanowi testament. Okoliczność ta powinna wynikać z treści dokumentu. Nie może być ustalona przez uzupełnienie oświadczenia zmarłego w drodze dowodu z zeznań świadków. Trafnie wskazał Sąd Rejonowy, że z treści dokumentu przedłożonego przez wnioskodawczynię nie wynika aby S. G. wskazał w sposób wyraźny i nie budzący wątpliwości spadkobierców. Nie wskazał także wielkości udziałów w spadku, które miałyby przypadać osobom dziedziczącym. W tej sytuacji oświadczenie zmarłego nie może być uzupełnione zeznaniami świadków w ten sposób by nadać mu inne znaczenie, a w szczególności takie by przedłożony dokument uznać za testament.

Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu I instancji, iż użyte w przedłożonym dokumencie przez S. G. sformułowanie „siostrę” nie wskazuje jednoznacznie na wnioskodawczynię, gdyż zmarły miał trzy siostry. Natomiast zwrot „Niech E. weźmie sobie, co będzie chciała. Oprócz długów nie mam nic” nie daje podstaw do jednoznacznego przyjęcia, że wnioskodawczyni została ustanowiona spadkobiercą lub zapisobiercą. Zdanie to sugeruje, że osoba o imieniu E. mogłaby otrzymać jakąś korzyść, ale nie wnioskodawczyni. Z treści tego zdania nie wynika również określenie rodzaju lub zakresu korzyści, którą ma otrzymać wskazana tam osoba.

Reasumując, Sąd Rejonowy prawidłowo przyjął, że nie zaistniały podstawy do zmiany postanowienia Sądu Rejonowego w Pieszku z dnia 9 września 2014 r. (sygn. akt I Ns 468/11), gdyż nie zostało wykazane, iż udział wnioskodawczyni w spadku jest inny niż stwierdzony wskazanym postanowieniem.

Mając zatem na uwadze wskazane wyżej okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. orzekł, jak w postanowieniu.

O kosztach postępowania orzeczono jak w sentencji postanowienia na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. uznając, iż nie zachodzą w niniejszej sprawie podstawy do odstąpienia od zasady orzekania o kosztach postępowania nieprocesowego.